

NPH-NYTT

PP
1014

MEDLEMSBLAD FÖR FÖRENINGEN NORDISKA PAPPERSHISTORIKER

Årg. 1 1973, September

Dubbelnummer Nr 1 - 2

Redaktionens adress: Ing. Erik Witting, Torngatan 64, S-54200 MARIESTAD

ANMÄLAN I

Tanken på utgivande av något slags kontaktorgan för medlemmarna inom NPH är, enligt vad red. erfarit, lika gammal som föreningen själv. Vår förenings speciella karaktär gör kanske, att behovet av kontakt medlemmarna emellan är särskilt starkt uttalat, inte minst beroende på det faktum att medlemmarna är engagerade inom så olika fält av pappershistoriens fascinerande område.

Då nu första numret av NPH-NYTT äntligen föreligger, där innehållet helt anknyter till NPH-mötet i Markaryd, är det redaktörens förhoppning, att medlemmarna i fortsättningen genom flitigt insändande av bidrag i form av manuskript för publicering möjliggör NPH-NYTTs fortbestånd.

För en annälan av NPH-NYTT vände sig red. till en av föreningens gamla stöttepelare med begäran om benägen medverkan. Hans bidrag har nyckret tack-samt nottagits, men här måste anmärkas, att undertecknad helt fritager sig från vissa delar av innehållet i nedanstående annälan.

ERIK WITTING

ANMÄLAN II

NPH-NYTT, Nordiska Pappershistorikers Förenings egen tidning.
Annälan om tidningens nr 1-2.

NPH-NYTT är som tanke och förhoppning lika gammal som NPH. På mötet i Tunba 1968 var frågan uppe utan att leda till något beslut. Även i Silkeborg 1970 var ärendet på tal. Årets möte i Markaryd fattade ett beslut: NPH-NYTT skall förverkligas!

Här föreligger nu första numret av tidningen, en grundlig tillbakablick på årets föreningsmöte; bättre än så kan det knappast vara.

Utöver sakinnehållet, vars återgivande i högsta grad är prisvärt, får föreningsmedlemmar bevis om sin nyförvärvade stora tillgång på en kunnig och arbetsvillig sekreterare, ingenjör Erik Witting.

Vi minns alla hans iver under mötet i Markaryd att hänga med om allt som skedde och dessutom vara till hjälp och nytta under hela mötet. Han har en fru också, Kerstin, som enligt båda makarnas uppgifter har tid över för sin mans intressen. Som f.d. chefsekreterare vid pappersbruk är hon en verklig tillgång. Med hennes "fritid" förhåller det sig så, att hon är 4-barnsamma, barnen från 3 - 11 år, sköter henne själv och har dessutom intressen i föreningar m.m. Resten kan envar förstå, eller har kanske svårt att fatta. Men faktum kvarstår, Kerstin renskriver bl.a. allt.

Hur ska det nu gå med nästa nummer av tidningen, nr 3 ... och nr 4 ...? Din tanke är måhända att han eller hon bland Dina kolleger skall skriva artiklar. Då tänker Du fel. Det är Ditt bidrag sekreteraren och redaktören i samma person väntar på! Har Du fattat? Pennan!

Er HARRY ERICSON

P R O T O K O L L

från

Föreningen Nordiska Pappershistorikers
sammanskomst i Markaryd den 17 - 21 juni 1973.

Söndag 17/6 1973:

Sedan samtliga till konferensen anmälda anlänt till Markaryd samlades deltagarna på Stora Hotellet, där en supé avåts och det stundande mötet diskuterades. Harry Ericson framförde en varm hälsning från Kjellåke Tullberg, som tyvärr måst lämna återbud till konferensen. Tullberg hade också genom en storlagen gåva möjliggjort genomförandet av vissa för konferensdeltagarna kostnadskrävande yttre arrangemang. Konferensdeltagarnas varma tack skulle snarast framföras.

Måndag 18/6 1973:

Närvarande följande NPH-medlemmar:

Danmark: Konservator Ove Kurt Nordstrand, Herlev
Direktör Frederik Olsen, Silkeborg

Finland: Dipl.ing. Anna Grönvik, Helsingfors
Dipl.ing. Kurt K Karlsson, Helsingfors

Norge: 1:e universitetsbibl., fil.dr Gunnar Christie Wasberg, Oslo

Holland: Skriftställare Edo Loeber, Hilversum
Fru B van Ginneken-van de Kastele, Hilversum

Sverige: Fil.mag. Gösta Liljedahl, Bromma
Fil.lic. Jan-Olof Rudén, Uppsala
Direktör Gustav Skog, V:a Frölunda
Civ.ing. Arnulf Hongslo, Tumba
Ingenjör Harry Ericson, Mariestad
Ingenjör Erik Witting, Mariestad

Ordf. Ove K Nordstrand hälsade alla välkomna och öppnade konferensen. Att som ordförande leda konferensen valdes Harry Ericson och till sekreterare Erik Witting.

Meddelades att Föreningens årsmötesförhandlingar hålles den 20/6 1973 kl. 9:00.

Orientering om det egna landets projekt och arbeten som nu pågår.Danmark (Ove K Nordstrand)

Bland danska projekt märkes en kartläggning av det papper, som användes av boktryckare i Köpenhamn på 1500-1600-talen (i samarbete med Prof. Ries, Cambridge). Pappersleveranserna till "Den Danske Mercurius" 1660 - 1670 framhölls som särskilt intressanta, inte minst tack vare dåtidens pappersimport via Helsingör, där Öresunds-tullen hade stor betydelse inte minst politiskt.

Arbetet med identifikation och datering av papperet i Kungl. Bibliotekets i Köpenhamn samling av Ashanti-dokumentet från Ghana fortsätter, och då i samarbete med Dr Levtzion, Jerusalem, och Prof. Wilkes, Accra.

Beträffande pappersleveranserna var karavanerna genom Afrika ett viktigt transportsätt, men då stamkrig i de inre delarna av landet avbröt denna karavantrafik, hänvisades man istället till import av papper via kuststationerna.

Det omfattande arbetet med gamla kinesiska papper från bl.a. Lou-lan och Tun-huang fortsätter. - Bland det material om 14 bokrullar som undersökts har i en bokrulle påträffats uppgifter av teknologiskt intresse. - Materialet i rullarna har bl.a. fiberanalyserats, och som hjälpmedel har då använts elektronmikroskop. Intressanta spår av inblandning av textilmaterial i pappersmälden har påträffats.

De pappershistoriska föreläsningarna för de kulturhistoriestuderande vid Billedkonstskolan på Det Kgl. Danske Kunstakademi i Köpenhamn fortsätter.

I oktober 1973 startar undervisningen vid Konservatorskolan på Det Kgl. Danske Kunstakademi i Köpenhamn. De pappershistoriska föreläsningar, som där planeras hållas, kommer första året att omfatta bl.a. en orientering om historisk pappersteknologi. Fortsättningen är tänkt såsom ingående studier med speciell teknisk inriktning, lämpad för blivande experter inom facken konservering - restaurering.

Den 14 december 1972 disputerade Jesper Trier för fil.dr-grad på en avhandling, "Ancient Paper of Nepal" - de kulturella förbindelserna mellan Kina och Nepal analyseras ingående. Avhandlingen spänner över ett vitt fält, omfattande etnografi, religionshistoria och naturvetenskap över till kulturhistoria, där pappersteknikens väg från Kina till Nepal även diskuteras. Ove K Nordstrand fick i denna senare del av disputationen fungera som opponent. - Dr Trier har planer på att ordna en pappersutställning, tillrättalagd utifrån en etnografisk synvinkel. Utställningen kommer att hållas på Forhistorisk Museum, Molsgård vid Aarhus.

Finland (Anna Grönvik)

Beträffande orientering över i Finland utförda och pågående arbeten hänvisas till talarens PM, daterad 1973-06-01, som tillsammans med en litteraturförteckning tillställdes samtliga mötesdeltagare.

Som komplement till den finländska bibliografiska förteckningen nämndes, att finsk pappersindustri just är inne i en period då det allmänt firas jubileer av typen 100 år eller 75 år. Det jubilerande bruket brukar trycka en jubileumsbok, som ofta ger de historiska återblickar, som intresserar pappershistorikern.

Intresset bland yngre forskare för vattenmärkes- och pappershistorisk forskning är f.n. ganska svalt i Finland enligt de intervjuer som talaren gjort med ledande personer vid Riksarkivet och Universitetsbiblioteket i Helsingfors samt bibliotekarien vid Åbo akademi. Det fanns emellertid tecken på att en förändring till det bättre är på gång.

Norge (Gunnar Christie Wasberg)

Från Haakon M Fiskaa framfördes till mötesdeltagarna en varm hälsning.

Den viktigaste händelsen inom norsk pappershistorisk forskning kommer att bli publiceringen av H M Fiskaas arbete om norska vattenmärken. Det manuskript, som nu är under tryckning, är en omarbetad och utvidgad version av det ursprungliga manuskriptet, varvid hänsyn tagits

till att utgivningen skulle ske i Norge. Omarbetningen blev klar 1972 och redan samma höst ansöktes om tryckningsbidrag från Norges Almenvitenskaplige Forskningsråd samt från en engrosfirma i papper. Båda dessa institutioner ställde sig positiva till arbetets fullföljande, och sedan Universitetsbiblioteket i Oslo beredvilligt åtagit sig att låta arbetet ingå i sin skriftserie, så är det klart att det omarbetade manuskriptet nu utkommer i norsk utgåva.

Från olika håll har redan uttryckts stor tillfredsställelse med att detta arbete publiceras i Norge. Sålunda har det norska riksarkivet framhållit dess stora betydelse för arkivstudier. Universitetsbiblioteket i Oslo, liksom Norsk Kunsthistorisk Forening, framhåller på liknande grunder verkets stora värde för förståelsen för vattenmärken och pappershistorisk forskning i synnerhet inom akademiska kretsar.

H M Fiskaa har för första gången i Norge genomfört en kartläggning av vattenmärken i en samling musikhandskrifter. - Detta arbete inleddes hösten 1972, då Det Kgl. Norske Videnskapers Selskaps bibliotek i Trondheim översände ett 100-tal odaterade musikhandskrifter för undersökning och tidsbestämning. Undersökningen gav ett mycket gott resultat. Fiskaa har dessutom vid flera tillfällen lämnat meddelande om och besvarat spörsmål av pappershistorisk karaktär och vattenmärken.

Från den bibliografiska förteckning, som tillställts samtliga mötesdeltagare, framgår att av andra arbeten av pappershistoriskt intresse så är det speciellt fullföljandet av projektet om norsk presshistoria som bör framhållas. Ett väsentligt tillägg till bibliografien utgör Industriens historie i Norge (Red. Tom Arbo Hoeg och Gunnar Christie Wasberg) Oslo 1972.

Bland möjliga framtida arbetsuppgifter för norsk pappershistorisk forskning framhölls tre speciellt intressanta områden:

1. Christian II:s arkiv, den s.k. Münchenersamlingen, i Riksarkivet i Oslo. Här påträffas vattenmärken från hela Europa.
2. Dokument med vattenmärken i förbindelse med kontakten Nederländerna-Norge under 1500- och 1600-talen.
3. Användningen av vattenmärken i förbindelse med dateringen av sjökort.

Slutligen nämndes, att det är få personer i Norge, som arbetar med pappershistoria, men vad angår just vattenmärken så framhölls, att detta studium förslagsvis kan bedrivas inom ramen för en livskraftig heraldisk miljö. Flera medarbetare vid Riksarkivet visar ett ökande intresse för pappershistoriska problem.

Sverige (Gösta Liljedahl)

Efter presentation av L:s befattning vid Riksarkivet i Stockholm gavs en introduktion till arbetet med RA:s samlingar av handgjorda papper.

Sanlingarna, som utgöres av oskrivna papper och som utgallrades i början av 1900-talet, är utomordentligt omfattande.

Den svenska samlingen innehåller sålunda ca 275.000 ark, därav ca 10.000 helark; resten utgöres av s.k. bakar. Den utländska är ungefär lika stor, varav de holländska papperen utgör inte mindre än 80 - 90% (= 260 - 270.000 ark) och är från 1700-talet. Här är de vanligaste vattenmärkena följande: Narren, Dutch Lion, Vryheytt, Prins Willen 5 samt Amsterdams vapan.

En lista över vattenmärken, attributerade till visst bruk, är under arbete.

De ursprungligen holländska Bikupan (Honig) och Pro Patria har flitigt använts i svenska papper. De svenska bruken har därvid "utvecklat" dessa märken på ett många gånger drastiskt sätt. Som exempel nämndes det svenska bruket Skeen i Annerstads sn, Kronobergs län (anlagt 1681 och nedlagt 1853). Här tillverkades t.ex. papper med följande vattenmärken: C & I Honig, Skeen + Bikupa.

Ett rikt demonstrationsmaterial visades i samband med föredragning av definitionerna för A (= ab) och Z (= zu).

Studier för nödvändig personhistorisk forskning har nödvändiggjort resor till olika arkivinstanser. Beträffande de småländska handpappersbruken har arkivalier, främst husförhörslängder, genogåtts i Landsarkivet i Vadstena men även vid respektive landsarkiv i Uppsala, Göteborg och Lund.

I detta sammanhang framfördes ett tack till Harry Ericson för den hjälp han lämnat under arbetets gång, och då speciellt gällande de västgötska handpappersbruken, som Ericson särskilt väl känner till efter egna ingående forskningar.

På begäran lämnade Liljedahl ett referat från den disputation i Lund 1972, där han var opponent då Erik Sandstedt försvarade sin avhandling "Studier rörande Jöran Nordbergs Konung Carl XII:s historia" (Akad. avh. Lunds univ.) Lund 1972.

Anna Grönvik

efterlyste information om Monumenta - PPS:s skriftserie. Beständes att detta ärende skulle behandlas någon av de följande kvällarna. Styrelsen fastställer tidpunkt.

Meddelanden

Harry Ericson nämnde om en förfrågan från Svenska Akademiens Ordboksredaktion i Lund angående tolkningen av ordet "slanbleck". - Frågan var ursprungligen riktad till både Riksarkivet och Tumba Bruk men hade därifrån renitterats till H.E. för kommentarer. De synpunkter han framhållit i sitt svar diskuterades. E. hade som sin mening uttryckt en förmodan om att ett skrivfel torde föreligga i originalhandlingen, där det står slanbleck istället för slanbleck. Ordet slanbleck var tekniskt definierat i svarsskrivelsen. Flera mötesdeltagare yttrade sig, men något väsentligt nytt i frågan kunde ej tilläggas.

Harry Ericson lämnade flera uppgifter om rättelser till "En bok om papper" och Molae Chartariae Suecanae (Svenska Pappersbruksföreningens minnesskrift 1923). Bilaga nr 1.)

Edo Loeber tillställde deltagarna en intressant uppsats, "A story of Babylonian confusion", där bl.a. en bresiljekvarn vid Waldemarsudde, Stockholm, omnämnes.

Lunchpaus.

Metoder för kopiering av vattennärken.Ove K Nordstrand:

Rapporterades om betaradiografiens nuvarande läge i Danmark. Resultat demonstrerades genom mycket goda diapositivbilder.

Anna Grönvik

Efter en intressant återblick på utvecklingen inom betaradiograferingen av vattennärken lämnades en uttömmande redogörelse för de erfarenheter som samlats vid Centrallaboratorium AB i Helsingfors. En samling betaradiogram demonstrerades. Beträffande teknisk utrustning, priser m.m. hänvisas till bilaga nr 2.

Gösta Liljedahl

En installation av betaradiograferingsutrustning planeras i Riksarkivet i Stockholm. Uppskattades att det i första hand är ca 10.000 st. nyckelvattennärken som är aktuella för betaradiografering.

Den isotop, som kan anses vara aktuell för RA:s del, väljes troligen med spec. aktivitet 1,2 mci/g. För att tekniskt klarlägga installationens erforderliga utrustning har samarbete bl.a. upprättats med Dr Anna Grönvik vid Centrallaboratorium AB i Helsingfors. För handhavande av anläggningen fordras, liksom i Finland, genogången kurs vid statlig institution.

För inköp av utrustningen har RA ansökt om anslag från Wallenbergsfonden.

Kaffepaus.Arnulf Hongslo: Skuggvattennärken i värdepapper.

Efter en utförlig genogång av termer och definitioner, som användes för de olika typerna av vattennärken, följde en intressant redogörelse för det äkta vattennärket, dess tillverkning och användning som säkring för värdepapper.

I den efterföljande diskussionen deltog hrr Loeber, Nordstrand och Rudén.

Harry Ericson lämnade ett intressant bidrag till ämnet genom att redogöra för handformning med laneller enligt ett förfarande, som konnits i bruk vid Tumba på 1850-talet. Metoden användes t.ex. vid tillverkning av en serie sedlar från 1890-talet, och systemet var helt i gång ända från till hösten 1939, då den första pappersmaskinen kom i gång. - Ju kallare nald, desto distinktare vattennärke! - Förhållandet mellan pappersmakare och sedeltryckare berördes - dock mest med humorn som vapen!

Harry Ericson: Rapport om SPCI:s inventering av äldre cellulosa- och pappersfabriker i Sverige.

Detta arbete, som startade 1972 med utsändandet av en enkät till industriföretagen, har följts av fältarbete, som utförts av fil.lic. Marie Nisser och fil.kand. Helene Sjunnesson, Stockholm. De områden som undersökts är Dalsland och Värmland. En första delrapport är under tryckning och enotses med stort intresse.

Harry Ericson framförde NPH:s tack till ovannämnda samt till Dr T Althin och Dir. W Anén, som välvilligt lämnat bidrag till denna rapport.

Första mötesdagens kväll blev mycket angenäm genom den festmiddag, till vilken deltagarna inbjudits av Sveriges Pappersindustriförbund. Då Direktör Åshuvud på grund av tjänsteresa ej kunde närvara, utövades värdskapet av Ingenjör Ingvar Albrektsson.

Tisdag den 19/6 1973.

Utfärd till Lessebo, som företogs i buss genom nidsommarfagert landskap och i strålande väder.

Vid frankonsten till Lessebo hälsades deltagarna välkomna av brukets representanter, Överingenjör Harald Franzén och Ingenjör Torsten Andersson.

En demonstration av handpapperstillverkning följde, varvid även torkning på maskin och linning visades. Ett uppskattat inslag var det tillfälle som erbjöds deltagarna att egenhändigt hantera arkform och deckel vid kypen. - Var och en var säkert nöjd med sitt resultat, som henförlades som personlig trofé.

Vissa avdelningar av maskinpappersbruket besöktes även, där t.ex. gransknings- och sorteringsavdelningarna rönt stort intresse.

I den efterföljande lunchen på Vårdshuset Flustret deltog även brukets två representanter.

På henvägen besöktes glasbruket Strömbergshyttan. Tyvärr fick vi endast se efterarbeten i hyttan, utställnings- och försäljningslokalerna, eftersom arbetena avslutats för dagen. - En trevlig kaffestund ordnades även vid den vackert belägna Ryssjön.

Efter den en timma försenade middagen samlades mötesdeltagarna för att höra Kurt K Karlsson berätta om pappershistoriska kongresser. Föredraget illustrerades med utomordentligt vackra diabilder från Lindau, Ambert, Barcelona, Oxford, Analfi och Arnhen.

Onsdag den 20/6 1973.

Mötesförhandlingar hölls, varvid sedvanliga ärenden förekom. I protokollet läses bl.a.:

Sedan ordf. Ove K Nordstrand framfört önskan om att avgå från ordförandeposten, företogs val, varvid Jan Olof Rudén, Uppsala, enhälligt valdes till ordförande under perioden 1973-75. Övriga valda styrelseledamöter blev hrr Gösta Liljedahl, Bromma, Kurt K Karlsson, Helsingfors, H M Fiskaa, Oslo, och Erik Witting, Mariestad. Till revisorer invaldes hrr Harry Ericson och Kjellåke Tullberg. Revisorssuppleant Gunnar Christie Wasberg.

Medlemsavgiften för kommande 2-årsperiod bibehålles oförändrad, S.Kr 15:- per år.

Beslöts att ett medlemsblad under namnet NPH-Nytt skall utgivas. Försöksvis skall bladet utkomma med 4 nr/år.

Mötet, som leddes av Harry Ericson, avslutades med att varmt tack framfördes till avgående ordföranden för de gångna årens arbete.

En onkastning av programmet innebar, att Kurt K Karlssons föredrag om gamla bruksplatser i Finland försköts till kvällsprogrammet.

Diskussionen om kopiering av vattennärken flyttades också, att hållas före lunchrast.

I stället ägnades förmiddagen åt genombgång och diskussion om Paper Publication Society och deras skriftserie. Att leda detta delprogram utsågs Edo Loeber, som av praktiska skäl höll sitt anförande på tyska.

Loeber:

Efter en återblick på PPS:s hittillsvarande verksamhet togs den för nordiska intressen aktuella utgivningsfrågan upp om de aktuella delarna av Monumenta.

De nordiska länderna planeras att behandlas i två band, varav Skandinavien I omfattar Norge och Danmark och Skandinavien II Finland och Sverige. Utges på engelska.

Beträffande Norge så är Fiskaas arbete efter omarbetning klart att utgivas på norska. PPS kommer att översätta verket till engelska. Mrs. van Ginneken-van de Kastele underhandlar med Fiskaa om praktiska utgivningsfrågor.

Beträffande Danmark. Det danska manuskriptet föreligger i engelsk översättning med undantag för några viktigare tillägg. Ett absolut villkor är att den danska texten föreligger i manuskript före årets slut för att publicering skall kunna ske enligt PPS:s utgivningsplan.

Kurt K Karlsson ställde några praktiska frågor rörande redaktionella och typografiska problem.

E Loeber nämnde, att ett Monumenta-band som idealuppställning bör ha följande innehåll: De 550 sidorna upptar översikt, allmän information, historiska data rörande grundläggning, med personuppgifter. Redovisningen av vattennärken i kronologisk ordning och efter typ för att lätt återfinnas i de index som ingår.

Anna Grönvik och Kurt K Karlsson gav en kort redogörelse för hur arbetet med den finska delen förloper. Arbetet går helt planenligt och är långt framskridet. För att i viss mån underlätta utgivningen och nedbringa PPS:s kostnader så ställdes generöst i utsikt att det finska materialet inlevereras i färdig engelsk översättning.

Mrs. van Ginneken-van de Kastele upplyste om att PPS räknar med en upplagestorlek av 500 exemplar. Avsättningen är av lättförståeliga skäl begränsad, och för närvarande finns det 230 - 250 abonnenter.

Första delen av det nordiska materialet Skandinavien I beräknas utkomma i slutet av 1974.

Gösta Liljedahl: Manuskriptet till det svenska materialet beräknas vara klart att leverera i januari 1975.

Diskussion om kopiering av vattennärken.

Kurt K Karlsson redogjorde för sin metod att avrita vattennärken.

Gösta Liljedahl framhöll som sin åsikt, att om det gäller avritning så bör alla kedjelinjer noggrant anges, under det att vergélinjernas lägen ej bör tillnätas samma intresse.

I denna intressanta diskussion, som huvudsakligen kon att röra sig om den konventionella metoden att avrita vattennärken, deltog hrr Kurt K Karlsson, Liljedahl, Loeber och Rudén.

E Loeber ställde den kontroversiella frågan: Vilket är ändamålet med återgivande av vattennärken? Man enades om att ändamålet bör vara att hjälpa forskarna genom att skapa och utveckla metoder, som kan accepteras av forskarna själva.

J-O Rudén redogjorde genom demonstration för Gerardys metod, som han f.ö. själv använt vid egna forskningar.

Lunchpaus.

Filmförevisning, varvid SPF:s informationsfilm i färg, "Vi gör papper och massa", visades.

Genomgång av Rikspappersskolans undervisningslokaler och pappersbruket under ledning av ing. Ingvar Albrektsson. Dessförinnan lämnades en mycket knapp information om och visning av The Gunnar Nicholson Library (bokförteckning bilaga nr 3.)

Fröåsafilmen, en av Virserums Henbygdsförening gjord amatörfilm, visades. Den skildrar olika moment i handpappersframställning med anknytning till Fröåsa handpapperskvarn, som återuppbyggts i henbygdsföreningens regi. Filmen och papperskvarnen är utmärkta exempel på vad som kan åstadkommas på frivillighetens väg av intresserade ortsbor.

Kaffepaus.

E Loeber: Orientering om internationella aktiviteter.

Tyskland: Forschungsstelle i Mainz, som äger ett utomordentligt värdefullt bibliotek (Haenmerle), har under senare tid omnämnts i samband med ev. flyttning till Deutsches Museum i München, där det är aktuellt att bygga upp den papperstekniska avdelning, som förstördes under sista kriget.

Holland: Hr Voorns rika bibliotek har sålts till Kungl. Biblioteket i Haag, där det såsom en separat enhet blivit uppställt i Museum Meernanno-Westreemianum (the Book-Museum), Prinsessegracht 30.

Labarres bibliotek finns ju redan tidigare i Amsterdam, och detta faktum att biblioteken finns på två olika platser föreföll talaren vara opraktiskt ur forskarens synpunkt.

H Voorns arbete om holländska papperskvarnar föreligger nu klart i och med att tredje delen av arbetet beräknas kunna distribueras under hösten 1973.

Det arkiv, som omfattar allt rörande papperstillverkning, och som hopbragts av hrr Loeber och Nordstrand, innehåller nu ca 2.500 fotografier och 3.500 ritningar och skisser. Arbetet med insamlingen har löpt planenligt, är långt framskridet och beräknas vara klart om ca 5 år, om inget oförutsett hindrar. Talaren framförde en varm önskan om att alla genom ett gott samarbete på alla plan ville bidra till ett gott slutresultat.

Sedan många år har talaren ägnat sig åt sitt specialområde, handformens uppbyggnad i alla dess detaljer. Han har sålunda undersökt ca 4.000 fornar beträffande trådfigurerna i vattennärken och därvid även ingående studerat trådens applicering på underlaget.

I en hos firman Honig påträffad anteckningsbok från 1700-talet hade talaren funnit en teknisk beskrivning av hur vattennärket Prins Willen de Vyfde applicerats på underlaget. Det är utomordentligt ingående studier av varje moment i trådens läge (styggn för stygn), där man kan påvisa ett logiskt system att göra fornar på ett visst sätt. - Några kopior av anteckningsboken förevisades.

Vävstolar för forndukens framställning hade inventerats, och följande rapporterades ännu finnas i behåll:

Sverige:	Tumba	1 st.	tillv. före 1784
	Lessebo	1 st.	1880
	Lessebo	1 st.	ca 1900
	Mariedal-Gärdserun	1 st.	sannolikt före 1900
Frankrike:	Anbert	1 st.	
Holland:		1 st.	
England:		2 st.	
Tyskland:		2 st.	(därav 1 st. i Bergisch-Gladbach, järn)

Enkel- resp. dubbelduksformarens betydelse för uppkonsten av de skuggområden, som uppträder i handgjort papper, nämndes. Vid enkelduk är orsaken till skuggan stegets och inte kedjetrådets läge.

I den efterföljande diskussionen gjordes inlägg av Anna Grönvik och Harry Ericson, som båda hävdade betydelsen av det individuella handhavandet av fornen.

Ericson berättade den klassiska anekdoten om tillverkningen av det handgjorda papperet till den s.k. Hallwylska katalogen, som på sin tid gjordes vid Tumba. Grevinnan Hallwyl, som personligen övervakade tillverkningen, annärkte på de sneda ark, som frankon, och fick som förklaring att detta fenomen berodde på rent individuella egenskaper och beteenden hos formaren. Detta kunde bevisas genom att tid efter annan skifta formare och guskare, varvid fenomenet försvann.

Middag.

Vid kvällens avskedssankvän höll Kurt K Karlsson ett intressant föredrag om santliga platser där handpappersbruk stått i Finland. Föredraget belystes med vackra ljusbilder från platserna samt avritningar av använda vattennärken.

En liten kuriositet nämndes i sammanhanget. Vid 300-årsjubileet av grundandet av Tomasböle pappersbruk lät finska postverket utge ett frinärke på inrådan av Kurt K Karlsson.

Under kvällens lopp diskuterades det stående ämnet kopiering av vattennärken, och inlägg gjordes av Anna Grönvik, B van Ginneken-van de Kastele, Harry Ericson, Ove K Nordstrand, J-O Rudén, Kurt K Karlsson och Erik Witting.

Torsdag den 21/6 1973.

Efter frukostmålet åtskildes deltagarna.

Justerat:
Harry Ericson

Markaryd 21/6 1973
Vid protokollet:
Erik Witting

FÖRENINGEN NORDISKA PAPPERSHISTORIKER

Medlemsförteckning
Juni 1973.

Althin, Torsten,	Fil.Dr	Eriksbergsgatan 23, 114 80 STOCKHOLM
Blekastad, Tor	Förstebibliotekar	Etterstadsletta 4, Oppgang 0, OSLO 6
Ehrensvärd, Ulla	Bibliotekarie, Dr	Banérgatan 10, 115 22 STOCKHOLM
Ericson, Harry	Ingenjör	Ekliden 12, 542 00 MARIESTAD
Fiskaa, Haakon M	Universitets- bibliotekar	Gabelsgate 47, OSLO 2
Fliflet, Nils	Kunstnaler	Prof. Dahls gate 21 B, OSLO 3
Grönvik, Anna	Dipl.ing.	Cygnaeusgatan 7 D, HELSINGFORS
Hongslo, Arnulf	Civ.ing.	Segersjövägen 41, 140 30 UTTRAN
Karlsson, Kurt K	Dipl.ing.	Mikaelsgatan 22 E57, HELSINGFORS 10
Liljedahl, Gösta	Adjunkt	Nockebyvägen 33, 161 40 BROMMA
Loeber, Edo G	Skriftställare	Tesselschadelaan 18, HILVERSUM
Milveden, Ingmar	Fil.Dr, Docent	Torkelsgatan 16 B, 753 29 UPPSALA
Nordstrand, Ove K	Konservator	Herlevgårdsvej 11, 2730 HERLEV
Olsen, Frederik	Direktör	Åhavevej 70, SILKEBORG
Rudén, Jan Olof	Bibliotekarie Fil.lic.	Frejs väg 23 B, 754 40 UPPSALA
Skog, Gustav	Direktör	Fiskebäcksvägen 25, 421 79 VÄSTRA FRÖLUNDA
Tullberg, Kjellåke	Dr	Riednatt 4, 6300 ZUG
Wasberg, Gunnar Christie	Förstebibliotekar, Fil.Dr	Drammensveien 42, OSLO 2
Witting, Erik	Ingenjör	Torngatan 64, 542 00 MARIESTAD

Paper Publication Society, Simon Steinweg 91, HILVERSUM

Harry Ericson: Kan ortsbefolkningens intresse för de gamla bruksplatserna stimuleras?

Några exempel på hur små orsaker har bidragit härtill.

1. Fröåsa handpappersbruk i Virserum.

I samband med släktforskning fann jag i en husförhörlängd för Leksberg i Västergötland, AI:4 1830-1845, några ark med vattenmärket "Fröåsaström". Uppgiften härom lämnades till Gösta Lindström i Virserum, då Edo Loeber, Ove Kurt Nordstrand och jag besökte bruket 1969. Det var ej tidigare känt på orten att papper med vattenmärken tillverkats på Fröåsa-bruket.

Denna enkla, i sig själv obetydliga, händelse var upptakten till det mycket omfattande intresse, som ortsborna sedan dess visat brukets historia. Man har funnit pappersprover i bygden, ordnat handformning vid bruket, tillverkat formar med vattenmärke, filmat handformning, lumpsamling m.m.

2. De tre handbruken i Södra Vi, Bråneholm, Gustafsholm och Mariedal.

Jag kom en dag 1970 till landstingsmannen Karl-Erik Svensson i Kåreda, ordf. i Södra Vi hembygdsförening. Efter en stunds samtal om handbruken i orten, varvid även Ösjöfors nämndes, säger Svensson: "Ja, den där Dristig är jag visst släkt med, fast på långt håll. Anders Dristig, grundare av Ösjöfors."

Svensson, som bebor en släktgård, blev av mig utfrågad om gamla gårdshandlingar, och efter viss tvekan öppnades kassaskåpet och ett antal gårdspapper kom på bordet.

Då hände rätt snart att ett ark, som jag höll mot ljuset, var försett med vattenmärket "Dristig". Ett bättre resultat hade jag ej kunnat vänta mig. Intresset för de gamla handbruken växte märkbart hos gårdshandlingarnas ägare och har sedan dess medfört ökat intresse inom hela Södra Vi.

3. Strömshofs pappersbruk i Fenneslunda, Västergötland.

En bagatellartad artikel om bruket infördes i tidskriften "Från Borås och de sju häradena" år 1971. Den lilla uppsatsen var närmast avsedd för dem, som för närvarande bor på bruksplatsen; innehåller några personuppgifter jämte en enkel avritning av ett vattenmärke från bruket.

Sedan artikeln kom i tryck har platsen besökts av ett stort antal personer från när och fjärran, som visat intresse för den gamla bruksplatsen.

4. Gullsby pappersbruk i Brunskog, Värmland.

Till Brunskog kom jag under pågående hembygdsfest "Gammelvala" år 1970. Mitt ärende var egentligen att bese bruksplatsen, där bl.a. två av sönerna till Ösjöforsfödde Samuel Blomberg en gång haft anställning. Jag blev anmodad att till 1971 års "Gammelvala" medverka till att där visa handtillverkning av papper. Så har nu skett i tre år, och på festplatsen är byggt ett handpappersbruk för stora pengar. Intresset för handtillverkningen har varit mycket stort och samlat åskådare i 10.000-tal varje år.

5. Fredriksborgs pappersbruk, felaktigt kallat Strömsfors.

Från år 1965 har jag besökt detta bruk flera gånger och på sista tiden studerat dess historia närmare. På bruksplatsen, Röstorps kvarn, finns nu kvar en liten kraftstation, som skötes av Levi Bredin, boende på platsen, med adress Brevlåda 3255, Fredriksborg, Örsås, 51 200 Svenljunga. Genom de anteckningar jag givit honom har intresset för handbrukets historia ökat och omfattas nu av flera personer i Örsås socken.

Mina studier har även omfattat domböckerna för Kinds härad under 1840- och 1850-talen. Därvid har jag påträffat ark med vattenmärke " F L ", kombinerat med emblem, t.ex. Bikupa.

Märket " F L " är i Västergötland mest känt som Fredr. Lakes märke från bruken i Mariestad, som han ägde, Carlsfors åren 1822-1836 och Catrinefors åren 1836-1855.

Fredriksborg ägdes av Fredrik Lund, och frågan om även denne använt " F L " som vattenmärke för Fredriksborg är enligt min mening trolig, dock ej bevisad.

6. Bruken i Skaraborgs län, östra delen av Västergötland, har givetvis intresserat en infödd ortsbo. Bruken är Trilleholm, Gustafs Bruk Kummeltorp, Catrinefors/med fortsättn. maskinbruket Katrinefors/, Carlsfors, Bälteberga och Åkleholm - inalles sex handpappersbruk, varav jag gjort en sammanställning.

Under tiden nov. 1972 - juni 1973 har jag haft en liten utställning, som visats inom länet genom Skövde Museums försorg. Den har varit i Skövde, Binneberg, Mariestad, Tidaholm, Skultorp och Falköping, 2 - 3 veckor på varje plats. I Tidaholm nedförde utställningen att ett stort antal fornar från Bälteberga, som därvarande museum förvarade på en vind, kom i dagen efter en nära 100-årig förvaring i glömska. En del av dessa fornar har nu deponerats över till Gösta Liljedahl och Riksarkivet. Även jag har en forn deponerad hos mig. Bland fornarna finns flera med v-n "BB" eller "Bälteberga" samt en intressant serie fornar med v-n "HOWARD", känt märke från andra bruk, t.ex. Lessebo.

Harry Ericson: Svenska handpappersbruk.

Några rättelser till felaktiga uppgifter dels i "Molae Chartariae Suecanae", Svenska Pappersbruksföreningens Tjugufemårsskrift, Stockholm 1923, här nedan kallad "Molae", dels i "En bok om papper", tillägnad Carl Joh. Malmros den 23 december 1944 av AB Klippans Finpappersbruk, Uppsala 1944, här nedan kallad "Bok".

1. Catrinefors/Katrinefors och Carlsfors/Karlsfors.

Molae: Står att båda ligger i Leksberg; skall vara Mariestad.

Bok: Står att Karlsfors ligger i Leksberg; skall vara Mariestad.

Karta: Brukens namn borde angivits i omvänd ordning, då Katrinefors är beläget söder om Karlsfors.
2. Strömsfors i Örsås socken, Västergötland. Molae och Bok:

Brukets namn är Fredriksborg, som anlades vid Röstorps kvarn. Ägaren Fredrik Lund namngav bruket.

Strömsfors är ett gjuteri, mek. verkstad och sågverk i Tranemo socken 1-2 mil från pappersbruket.
3. Bossgården i Sätilla socken låg vid Storån; rätt i Molae, anges i Bok ligga vid Rolfsån, vilket är fel.
4. Gölpa eller Helgerum.

Molae och Bok anger båda att bruket ligger i Gladhammars socken, vilket är fel. Brukets läge är annexet Vestrums socken.
5. Allmänt. Ofta finner man i en husförhörslängd, att en person flyttar eller kommer från annan socken. Innan man ger upp, om vederbörande ej påträffats, bör även pastoratets övriga socknar undersökas.

Anna Grönvik: PM ang. Beta-radiografering (C-14)

Tillgång till mörkrum.

Beta-strålningskälla.

Arbetsförfarandet.

I mörkrum uttages röntgenfilm och klipptes till lämplig storlek, beta-bestrålningskällan (film eller skiva) placeras på järnplåten, på denna en tunn slät, dammfri plastbit, sedan arket med vattenmärket; ovanpå detta placeras röntgenfilmen och ovanpå denna en glasskiva och sedan den tunga magneten (behövlig i synnerhet för buckligt äldre papper). Efter lämplig bestrålnings-tid överföres röntgenfilmen till framkallningsbadet, sedan fixering och sköljning samt torkning.

Beta-bestrålnings-skivan placeras (gummihandskar och pincett) i den härför avsedda strålnings-säkra lådan, som tillslutes mellan tagningarna.

Tillbehör.

Beta-bestrålningskälla för röntgenfilm.

Gummihandskar.

Lång pincett.

Metallskiva, stål, storlek minst beta-källans, 0,3 mm tjock.

Magnet, tillräckligt kraftig (Dauer), så att magneten förmår draga metallskivan tätt till papperet.

Röntgenfilm; vi använder nu Kodak RP x-omat, 24 x 30 cm. Mjukare, känsligare film, Gaevert Structurix DW, D10, är snabbare, men ger ej så skarpa bilder.

Positivpapper; vi använder nu Kodak Gaevert Brovira BN 1, 18 x 24 cm.

Framkallningsskålar.

Sköljskålar.

Torkningsfaciliteter för film och positiv.

Märkningspenna eller etiketter.

Metall-låda för att förvara isotopen.

Lådor, tillslutbara, ogenomträngliga för ljus. Storleken hos de folianter i vilka vattenmärkena finns bestämmer lådans storlek.

Glasskiva, ca 2 mm.

Taklampa, filter Kodak Safelight 6 BR.

Framkallningskemikalier Kodak 19 b 35,90/4 gall. förpackning.

Fixeringskemikalier Unifix 38,90/4 gall. "

"BETA-RADIOGRAPHY WITH
CARBON-14 SOURCES"KNOWN LOCATIONS WHERE A SERVICE IS
PROVIDED FOR ACCREDITED RESEARCH WORKERS

Location	Size of Beta source in cm	Charges	
	Amersham code where known	Per original negative	Per positive contact print
LONDON British Museum Research Laboratory (Keeper: Dr. A.E. Werner)	17,7 x 10 CFP. 22	On application to the British Museum Photographic Service	
EDINBURGH National Library of Scotland	20 x 15 CFP. 22	£ 1.05	£ 0.33
OXFORD Bodleian Library	13,2 x 13,2 CFP. 220	£ 0.50	£ 0.30 (Prints from negatives in archive collection: £0.20)
CAMBRIDGE University Library	12 x 12 CFP. 220	£ 0.83	£ 0.17
NEWCASTLE UPON TYNE University Library	13,3 x 13,3 CFP. 220	£ 0.25	£ 0.10
LEEDS University Institute of Bibliography and Textual Criticism (Director: Dr. John Horden)	12 x 12 CFP. 220	On application to the Director	
WASHINGTON, D.C. Library of Congress		On application to the Library of Congress (Mr. Peter Waters)	
DIEVER, HOLLAND Applied Bioresearch Laboratories, PO Box 2 (Director: Mr. H Prins)	20 x 20 CFP. 22	Nfl. 18 (Copy of original negative: Nfl.7:50)	Nfl. 3:25
COPENHAGEN The Royal Library (Mr. Ove K. Nordstrand)	10 x 10 CFP. 22	On application to The Royal Library	
HELSINKI Oy Keskuslaboratorio, The Finnish Pulp and Paper Research Institute, P O Box 10136 (Dr. Anna Grönvik)	(2 sources) + 1) 12 x 9 2) 20 x 15 1) 80 uCi/g 2) 110 uCi/g	Fmks 30.-	Fmks 20.- (1 to 2 prints) Fmks 40.- (6 to 10 prints)
STOCKHOLM Swedish Forest Products Research Laboratory, PO Box 5604 (Research Engineer: Mr. Bo Norman)	15 x 10 CFP. 22	On application to the Director (Original negative only)	
STOCKHOLM The Royal Library PO Box 5039		Enquiries to the Librarian, The Royal Library	

+ Purchased in 1965, (Amersham code NSC 227 (CFP) at that time).

Anna Grönviks kommentarer med anledning av F Hudsons tabell (se sid. 2)

För Centrallaboratoriets del borde angivits, att vi t.v. ej givit debiterbar service, då Beta-källan helt behövs för egen räkning. Det angivna priset för med C-14 tagna Beta-radiogram omfattar, förutom självkostnader, reciprocent m.m., som tillkommer för helt utomstående.

Då våra egna samlingar av vattennärkeskopior utökats genom att arkiv, biblioteket och enskilda lånat oss annars oåtkonligt material, får utlånaren en kopia av Beta-radiogrammet.

CARBON-14 BETA SOURCES:

Available from: The Radiochemical Centre
(United Kingdom Atomic Energy Authority)
AMERSHAM, Bucks., England

Nominal specific activity $\mu\text{Ci/g}$ polymer. (Density of polymer: $1,2 \text{ g/cm}^3$)	Approximate beta particles per min. from one cm^2 of plane surface	Code	Dimensions cm^2	Price £
10-20	$2,6-5,2 \times 10^4$	CFP.20	10 50 100	8 18 28
80-200	$2,1-5,2 \times 10^5$	CFP.21	10 50 100	12 32 52
400-600	$1,0-1,5 \times 10^6$	CFP.22	10 50 100	18 68 118
400-600	$1,0-1,5 \times 10^6$	CFP.220	12cmx12cm	80

Intermediate or larger areas of CFP.20-22, up to a maximum of 20 cm x 20 cm, can be supplied.

Sources, codes CFP.20-22, are sheets (about 1mm thick) of pure colourless poly(methyl-C14) methacrylate and are stable, durable and clean to handle with the activity uniformly distributed throughout.

Source, code CFP.220, is a thinner (about 0,25 mm thick), more flexible sheet which can be readily cut or bent into shapes. It has not the high degree of surface finish or uniformity of thickness of CFP.20-22 and the distribution of activity may not be as good; it has however been successfully used for radiography.

(The above has been reproduced from the 1971 Amersham catalogue of Radiation Sources, p.15, by permission of The Radiochemical Centre.)

Frederick Hudson (Newcastle upon Tyne, GB), IMS Congress, Copenhagen 1972, Series G, 22 August.

SELECT BIBLIOGRAPHY CONCERNING BETA-RADIOGRAPHY OF WATERMARKS

1. J.L. Putnan, "Isotopes", Penguin Books, London 1960, (plate 15).
2. D.P. Erastov, "Beta-radiografičeskij metod vosproizvedenija filigranci i dokumentov", in "Novije metodij resttavrasii knig: sbornik rabot zu 1958 god", Moscow and Leningrad 1960, pp.139-148.
3. J.S.G. Simmons, "The Leningrad Method of Watermark Reproduction", (review of Erastov's article) in "The Book Collector (Bibliographical Notes & Queries)", vol.10, London 1961, pp. 320-330.
4. P.A. Tydenan, "British Paper and Board Industry Research Association Bulletin 36", Kenley, Surrey, October 1964, pp. 10-21.
5. Anna Grönvik, "The Paper Museum at the Finnish Pulp and Paper Research Institute", in "Papper och Trä", No. 9, 1966, pp. 519-524.
6. Allan Stevenson, "The Quincentennial of Netherlandish Blockbooks", October 1966, British Museum, London. (8pp., 4 radiographs, first use of beta-radiographs in a journal as evidence of date.)
7. Maja Philippi, "Wasserzeichen auf der Spur. Radioisotope in Dienste der Geschichtswissenschaft. Wertvolle Leistung einer Kronstädter Forschergruppe", in "Neuer Wege", 18.Jahrg., Nr.581, Bucharest, 15. Decenber 1966, p.1.
8. P.A. Tydenan, "A simple method for contact Beta-radiography of paper", in "The Paper Maker & British Paper Trade Journal", 153, June 1967, Kenley, Surrey, pp. 42-48, 65.
9. Allan Stevenson, "Beta-radiography and paper research", VII International Congress of Paper Historians Communications", Oxford 1967, pp. 159-168.
10. Ove K. Nordstrand, "Beta-Radiographie von Wasserzeichen", in "Papier Geschichte", 17.Jahrg., June 1967, Mainz, pp. 25-28.
11. Allan Stevenson, "The Problem of the Missale Speciale", Bibliographical Society, London 1967, 400pp, (special references pp.xi, 44, 66-68, 102, 124, 172, 298).
12. W.J. van Ooij, "Betaradiografie van papier met behulp van vlakke betabronnen", in "Papierwereld", 24, No.3, 1969, pp. 67-73.
13. J.S.G. Simmons, "The Delft Method of Watermark Reproduction", in "The Book Collector", (see No.3 above), vol.18, 1969, pp.514-5.
14. Gösta Liljedahl, "On vattennärken i papper och vattennärkesforskning", in "Biblis", 1970, pp. 91-129, (special references pp. 116-117).
15. Ingnar Milveden, "Neue Funde zur Brynolphus-Kritik", in "Svensk tidskrift för musikforskning", No. 54, 1972, pp. 5-51, (special reference p.19).

The Gunnar Nicholson Collection of Rare Books
on Early Pulp and Paper Making.

March 1969.

1. "Old Paper Making" by Dard Hunter.
Printed and published by The Mountain House Press - 1923.
Limited edition - 200 copies. This copy is No. 8.
2. "Literature of Paper Making 1390-1800" by Dard Hunter.
Printed and published by The Mountain House Press - 1925.
Limited edition - 190 copies. This copy is No. 117.
3. "Primitive Paper Making" by Dard Hunter.
Printed and published by The Mountain House Press - 1927.
Limited edition - 200 copies. This copy is No. 45.
4. "Old Paper Making in China and Japan" by Dard Hunter.
Printed and published by The Mountain House Press.
Limited edition - 200 copies. This copy is No. 123.
5. "Paper Making Through Eighteen Centuries" by Dard Hunter.
Printed and published by William Edwin Rudge - 1930.
Limited edition.
6. "A Paper Making Pilgrimage to Japan, Korea and China"
by Dard Hunter.
Printed by Pynson Printers - 1936. Limited edition.
7. "Paper Making by Hand in India" by Dard Hunter.
Printed and published by Pynson Printers.
Limited edition - 170 copies. This copy is No. 70.
8. "Chinese Ceremonial Papers" by Dard Hunter.
Printed and published by The Mountain House Press - 1937.
Limited edition - 125 copies. This copy is No. 63.
9. "Before Life Began" by Dard Hunter.
Printed in 1941 for Rowfant Club at the press of A. Colish
on paper made by Dard Hunter.
Limited edition - 219 copies. This copy is No. 75.
10. "Paper Making - The History and Technique of an Ancient Craft"
by Dard Hunter.
Second edition, published by Alfred A. Knopf Inc. - 1947.
11. "My Life with Paper" by Dard Hunter.
Published by Alfred A. Knopf - 1958.
12. "Paper Making by Hand in America" by Dard Hunter.
Printed and published by The Mountain House Press - 1950.
Limited edition - 210 copies. This copy is No. 167.

13. "Paper Making in Indo-China" by Dard Hunter.
Printed and published by The Mountain House Press - 1947.
Limited edition - 182 copies. This copy is No. 47.
 14. "Paper Making in Siam" by Dard Hunter.
Printed and published by The Mountain House Press - 1936.
Limited edition - 115 copies. This copy is No. 23.
 15. "Five on Paper" by Dard Hunter, Henry Morris and Others.
Printed by The Bird and Bull Press, North Hills, Pa. - 1963.
Limited edition - 169 copies. This copy is No. 53.
 16. "Quarto Club Papers - 1927-1928".
Published by The Merry Mount Press - 1929.
First paper written by Lois C. Levison refers to Dard Hunter.
Limited edition - 99 copies. This No. 57.
 17. "Papyrus" written In Latin - 1693 by Father Jean Imberdis.
Translated by Eric Laughton of Sheffield University - 1952.
Printed and published by Bird & Bull Press, North Hills, Pa.
Limited edition - 113 copies. This copy is No. 65.
 18. Volume 1 - "The Hand Made Papers of Japan".
 19. Volume 2 - "The Contemporary Collection".
 20. Volume 3 - "The Seki Collection".
 21. Volume 4 - "The Watermark Collection" by Thomas Keith Tindale
and foreword by Dard Hunter.
The above four volumes by Thomas Keith Tindale and
foreword by Dard Hunter.
Published by C.L. Tuttle Co., Rutland, Vt. - 1952.
Limited edition - 200 copies.
 22. "Aztec and Maya Paper Maker" by Victor Wolfgang von Hagen
with introduction by Dard Hunter.
Published by J.J. Augustin - 1943.
Limited edition - 220 copies.
- Les Filligranes - 4 volumes by C.M. Briquet.
Limited edition - 200 copies. This is copy No. 168.
23. Volume 1 - Supplementary Material.
 24. Volume 2 - Original Text.
 25. Volume 3 - Watermark Illustrations.
 26. Volume 4 - Watermark Illustrations.
 27. More Papers - Handmade by John Mason.
"The Twelve by Eight Papers of John Mason".

28. "The Paper Making Machine" by R.H. Clapperton.
29. "De Papier Molens in de Provincie Nord-Holland"
by Foundation for Historical Research and Paper Making
Industry in the Netherlands.

Monumenta Chartae Papyraceae Historiam Illustrantia

30. Volume 1 - Watermarks - 17th and 18th Centuries
by E. Heawood.
31. Volume 3 - Zoughi's Watermarks by Zoughi.
32. Volume 4 - Opuscula by Briquet.
33. Volume 5 - The Nostitz Papers by E.J. Labarre.
34. Volume 6 - Paper Mills in England by A. Shorter.
35. Volume 7 - Paper Mills of Basle by W.F. Tsehudin.
36. Volume 8 - Paper Mills in Former Austro-Hungarian Empire
by G. Eineder.
37. Volume 9 - Russian Paper Mills by Z.V. Nehastkina.
38. Volume 10 - Paper Mills of Berne by J. Lindt.
39. Volume 11 - Watermarks-Album by K.Y. Tromonin.
40. Paper mills of Denmark and Norway by H. Voorn.
41. A Handy Guide to Papermaking by Kunisaki Jihei.
42. "Omnibus" by Henry Mason.
43. "Papermaking as an Artistic Craft" by J.H. Mason.
44. Historical Account of the Invention of Paper - 1800
by Koops.
45. History of Paper Manufacturing in the United States
1690 - 1916 by L.H. Weeks.
46. Chesapeak Pioneer Paper Maker by A.T. Dill.
47. 250 Years of Papermaking in America 1690-1940
by Lockwood Trade Journal
48. Paperboard and Paperboard Containers, a History
by H.J. Bethendorf.

49. "Papermaking in America" by Bulkley-Dunton Organization.
50. "The Papermakers" by L.E. Fisher.
51. "Paper in the Making" by George Carruthers.
52. "The Background and Economics of American Paper Making"
by L.T. Stevenson.
53. "Since 1573" AB Klippans Finpappersbruk.
54. "The Paper Maker Years 1956 to 1968".
55. Medeltida Urkunder

Rorande
Stora Kopparberget
by
Stora Kopparbergs Bergslags A.B.
1947

Lessebo Bruks Historia

56. Volume 1 - Lessebo 1658 - 1856.
57. Volume 2 - Lessebo 1856 - 1956.
58. Mexican-Indian Paper, Its History and Survival by Hans Lenz.
Limited edition - 200 copies.
59. Paper in Colonial Mexico by Hans Lenz.

Later additions to the Gunnar W E Nicholson Collection

60. Paper and Watermarks in Catalonia I Monumenta Series
61. Paper in Catalonia II Monumenta Series
62. A visit to Hayle Mill Guilford & Green
63. Vat Papermakers in 1853
64. History of Papermaking in the United States
(1691 - 1969) David C Smith